

Radiofröed.
Jan 12/6 1949

Norden inventerar sina tillgångar.

Den som gör en resa utanför Norden skall snart finna att de nordiska länderna tillmätas en betydelse, som är långt större än som svarar mot deras relativt blygsamma folkmängd. Anledningarna därtill äro många. Den viktigaste är väl att dessa länder är kända för traditioner av stabil demokratisk kultur. Andra fästa mera avseende vid Norden som turistland. Men även på det ekonomiska området, ute på världsmarknaden, har Norden kunnat göra sig gällande genom sitt smör och fläsk, sin malm och sitt järn, sin stora och effektiva handelsflotta. Kanske kan man också räkna med att stabiliteten i det ekonomiska livet, som ju varit vanlig här i Norden, har gjort ett visst intryck i andra länder.

Men samtidigt få vi naturligtvis akta oss för att övervärdera vår betydelse i det större sammanhanget. Vi kunna där visserligen göra oss gällande genom kvalitén hos våra insatser. Men vi är och förblir dock trots allt mycket små, åtminstone om vi räkna varje nordiskt land för sig. Att Sverige med sina närmare 7 milj. innevånare är nästan lika stort som Danmark och Norge tillsammans ändrar icke mycket i detta förhållande - vi är också små, alldeles för små för att ens tillnärmelsevis kunna klara våra ekonomiska problem på egen hand.

För oss nordiska länder hotar det ju att bli särskilt olyckligt och ogynnsamt med den ekonomiska nationalism, som blivit en följd av kriget. Tendensen att "vare sig selv nok", att alltför ensidigt arbeta och planera inom sin egen lilla nationella ram är i dag mycket framträdande. För Sverige är det i varje fall ett livsintresse att åter komma i en friare kontakt med andra länders produktion och marknader. Det är i insikt härom, som många svenskar efter kriget varit angelägna att göra en insats i ett nordiskt, europeiskt eller ett allmänt internationellt samarbete.

En inskränkt arbetsfördelning med andra länder innebär - det ha vi klart för oss - en kolossal förlust i effektivitet och en sänkt standard. Men samtidigt är det - om utvecklingen

skulle gå mot nationell isolering - alldeles klart, att Sverige har större förutsättningar än övriga nordiska länder att klara sin försörjning på egen hand, bara vi kunna säkerställa tillförseln av vissa viktiga råvaror.

Till en del förklaras väl detta däruv, att folkmängden är större. Men dessutom har Sverige en mångsidighet i sitt näringsliv, som icke har ett motstycke på något annat håll i världen för ett land av denna begränsade storlek. Denna mångsidighet - som också skulle kunna kallas en brist på specialisering och koncentration - är på en gång en styrka och en svaghet.

Det skulle föra för långt att här mera allsidigt belysa denna mångsidighet: särskilt utpräglad är den emellertid på det mekaniska området, där praktiskt taget helt svensk tillverkning äger rum av bilar, reaktionsflygplan och pansarskepp med fullständig instrumentering. Svenska industriföretag äro nu också i färd med att ge sig in på televisionens och radarteknikens områden. Det är ju heller icke obekant att Sverige är det land utanför stormakternas krets, där atomforskningen kommit längst - samtidigt som naturligtvis distansen till stormakternas resurser på detta område är enorm. - Denna mångsidighet är som sagt på många områden mycket dyrbar, och det är inget tvivel om att en återgång till ett friare handelsutbyte med andra länder skulle medföra en mycket stark tendens mot specialisering av det svenska näringslivet. För de andra nordiska länderna kan Sverige i detta avseende tjäna icke endast som förebild utan nog även som en varning.

När man vill inventera ett lands tillgångar kan det vara frestande att börja räkna upp åkerareal, malmtillgångar, vattenkraft o.s.v. Men man förbiser då ofta lätt det som är det väsentliga, viljan att åstadkomma något bättre, den progressiva inställningen bland dem som leda och arbeta inom näringslivet. Det mest riskabla för ett land är utan tvivel, om i stället var och en är inställd på att bevara sin gamla ställning och tycker allt är bra som det är. För min del ser jag som det mest hoppfulla i Sveriges läge, den största tillgången på längre sikt, att i detta avseende en vaknare inställning har blivit

allt vanligare bland dem som ha med näringslivet att göra. Mycket träffande yttrade en av våra ledande industrimän härom dagen "att man har tillfredsställelsen att veta, att allt man gör är "galet", och att det kan göras bättre".

Låt mig från några områden belysa vad denna, delvis nya, progressiva inställning innebär.

Grundvalen för svensk ekonomi är i främsta rummet dess arbetskraft, 4½ miljon män och kvinnor, varav drygt 1 miljon är sysselsatt i hemmen. Vi ha haft höga tankar om våra teknikere och arbetares yrkesskicklighet. Men vi ha mer och mer fått klart för oss hur vi försummat den mänskliga faktorn. Och detta har nu resulterat i en rad nya strävanden: förbättring av skolorna och yrkesutbildningen, utsträckt sjukvård, en intensivare kampanj mot olycksfall i arbetet. Men viktigast av allt är dock den nya syn på trivselns och arbetsledningens problem, som nu mer än något annat sysselsätter svenska företagare och arbetare. Vi ha redan börjat se resultat av en ny samverkan på arbetsplatsen i form av ökad produktion. Men oändligt mycket återstår att göra och vinna.

Det svenska jordbruket överträffar i areal väsentligt det danska. Till stor del äro emellertid de naturliga betingelserna sämre, såsom i Norge. Produktionen är dock tillräcklig för att säkerställa en knapp försörjning med livsmedel. Effektiviteten hos det svenska jordbruket har gått snabbt framåt sedan 30-talet. Framför allt har man mekaniserat driften och därigenom minskat åtgången av arbetskraft. Särskilt inom växtodlingen står landet internationellt i främsta ledet. Bland annat i fråga om odling av oljeväxter har landet under och efter kriget gjort en pionjärinsats. Mejerihanteringen torde tekniskt stå främst i världen, åtminstone anser man detta i Danmark och Norge. Men samtidigt inse svenska jordbrukare att mycket är "galet". Framför allt äro gårdarna ofta för små för modern mekaniserad drift. Typiskt för den nya inställningen till en sådan fråga är att man snabbt utformat en jordbrukspolitik och byggt upp en ny organisation, för att planmässigt genomföra sammanslagningen till större mera ekonomiska enheter. Reformen kommer dock naturligtvis att taga lång tid att genomföra, då man icke vill föregripa de förändringar som uppstå genom successiva generationsväxlingar inom bondebefolkningen.

Inom handeln kunde man peka på liknande tendenser. Kooperativa och privata företag ha kommit längre mot systemet med "kedjeaffärer" än i de andra nordiska länderna och "självbetjäning" med eller utan försäljningsautomater börjar nu tränga sig fram.

På många håll inom svenska näringslivet är sålunda en utveckling på väg och det är nog snarare detta som är vår största tillgång än de redan vunna resultaten. För att fullständiga bilden bör kanske också nämnas några av de utbyggnader, som väntas bli färdiga under de närmaste åren och som redovisats i vårt svenska långtidsprogram. Vattenkraften utbygges i snabb takt och produktionen av elektrisk kraft är inom ett par år dubbelt så stor som före kriget. Våra varv bygga ej endast åt norska redare utan skapa även tillskott till handelsflottan, så att denna inom ett par år blir 40 % större än före kriget. Järnbrukens kapacitet växer inom ett par år från 1 milj. till 1½ milj. ton. Och även på andra håll byggs det ut, så långt arbetskraften räcker till.

Som ett resultat av allt detta väntas nationalinkomsten växa i betydande grad. Och ändå se vi på vårt läge med betydande bekymmer.

Anspråken på en höjd standard och utgifterna för försvaret hota nämligen att spränga ramen eller att via skattetrycket hämma utvecklingen. De stora sociala reformerna, som främst gynna barn och gamla, leder inom ett par år till att socialutgifterna stiga till över 2½ miljarder, d.v.s. troligen närmare 1/8 av nationalinkomsten. De stora försvarsutgifterna kunna knappast minskas. Stat och kommun taga därför hand om en stor del av inkomstökningar. Men även den enskilde inkomstagaren vill ha höjd lön för att kunna förbättra sin egen individuella ställning. Trots ökade tillgångar kommer landet därför att ställas inför ekonomiska balansproblem, som bli svåra att lösa.

Det andra bekymret har Sverige gemensamt med andra europeiska länder. Vi äro beredda att producera och exportera mera. Men fråga är om andra länder äro beredda att köpa av oss. Detta beror naturligtvis både på ~~den~~ konjunkturen på världsmarknaden, framgången i det internationella samarbetet och på våra möjligheter att konkurrera i kvalitet och pris. Flera av våra svenska exportvaror ha en god ställning på världsmarknaden. Men vi måste komma in på nya områden, om vi skola kunna uppnå balans även i vår yttre ekonomi.

Dessa båda balansproblem, det inre och det yttre, komma utan tvivel att ställa stora krav på den ekonomiska politiken och näringslivet i Sverige under de närmaste åren.